

БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАР ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА МАЪНАВИЙ ҚАДРИЯТЛАРИМИЗНИНГ ЎРНИ

¹Н.А.Ахмедова- ЖДПУ умумий психология кафедраси катта ўқитувчиси

²ЖДПУ педагогика ва психология йўналиши 2-босқич магистри
Ч.В.Валиева

Аннотация: Ушбу мақолада бўлажак ўқитувчилар илмий дунёқарашини юксалтиришда маънавий қадриятларнинг таълим-тарбия жараёнидаги аҳамиятига бағишланган илмий назарий адабиётлар таҳлил қилинган. Бўлажак ўқитувчилар илмий дунёқарашини шакллантиришда мутафаккирларининг қарашлари ва таълим тарбия жараёнидаги аҳамияти баён этилган.

Калит сўзлар: ўқитувчи, илмий дунёқараш, миллий қадрият, илмий мерос, диний қадрият, педагогик жиҳат, педагогик шароит, ўзликни англаш, қадриятлар.

Жамиятимиз тараққиётига мос таълим-тарбия соҳасида кўплаб ижобий ўзгаришлар бўлмоқда, моддий ва маънавий қадриятларимизнинг янги-янги қирраларини ўрганиш имкониятлари туғилмоқда. Бугунги кунда миллий ва умуминсоний қадриятларни синчиклаб, мукамал ўрганиш, замонавий илм-фан, техника-технологиялар борасидаги ютуқларни ўрганиш ва таҳлил қилиш бўлажак мутахассислар илмий дунёқарашини кенгайтиришда мустаҳкам илмий асос бўлмоқда.

Буюк бобокалонларимиз қолдирган бой маънавий ва илмий мерослар барча даврлар учун керакли бўладиган ўғитлар борки, улар ҳозирги давримиз учун ҳам аҳамиятлидир. Ўзбекистонимиз ўз истиқлолига эришганлиги туфайли халқимизнинг асрий орзулари рўёбга чиқа бошлади. Эндиги вазифа илмий дунёқарашини кенг бўлган баркамол шахсни шакллантиришдан

иборатдир. Бунинг учун маънавий ва илмий қадриятларимизни ҳозирги авлоднинг кўнгил мулкига айлантirmoғимиз лозим, яъни аждодларимиздан авлоддан-авлодга ўтиб келаётган бой илмий меросимиз, анъана ва тажрибаларимизни ўрганиш жуда муҳим ва ўринли. Демак, бугунги куннинг талаби таълим масканларини «олтин мерос» билан тўлдиришдан иборатдир. «Олтин мерос» билан «тўлдириш» учун эса ўтмишимиздан жуда кўплаб бой илмий-маънавий меросларимизни келтиришимиз мумкин. Булар «Авесто» муқаддас китоби орқали баён этилган Зардуштийлар таълимоти, «Қуръони Карим» ва «Ҳадиси Шариф»ларга асосланган Ислom таълимоти, биринчи ва иккинчи уйғониш давридаги алломалар таълимотлари, Амир Темур ва Темурийлар даври алломалари ҳаёти, фаолияти ва асарлари асосидаги маълумотлардир. Шунингдек, бу борада буюк бобокалонимиз – Шарқнинг буюк мутафаккири – «Муаллими Соний» («Иккинчи муаллим», Арастудан кейинги муаллим) – Шарқ Арастуси - қадимги юнон илми ва фалсафасининг Шарқдаги энг йирик тарғиботчиси ва унинг ривожига ҳисса қўшган олим Абу Наср ал-Фаробийнинг инсонпарварлик қарашларини ўрганиш ва уни ёшлар онгига сингдириш, уларнинг дунёқарашини кенгайтириб ақлий тарбия беришда мустаҳкам асослардан бири бўлиб ҳисобланади.

Фаробийнинг «Ақл тўғрисида»ги рисоласида инсонпарварлик таълим-тарбияси орқали инсон шахсиятининг камол топтириш йўл-йўриқларини ҳамда маърифатга эришишнинг усулларини яратиш ижтимоий муаммолардан бири эканлиги кўрсатилиб ўтилган. Бу муаммоларни Фаробий инсон, инсонийлик, етук инсоний хислатларни яратиш нуқтаи назаридан ҳал этишга ҳаракат қилган. У ўз асарларида таълим-тарбиянинг психологик асослари, нафосатнинг муҳим назарий масалаларини ўз фалсафасининг ажралмас қисмлари сифатида таҳлил қилган. Дарҳақиқат, ёшлар дунёқарашини ақлий тарбия бериш орқали кенгайтиришда унинг «Ақл тўғрисида»ги рисоласидан фойдаланиш, ёшлардаги умуминсоний фазилатларни ҳам юксалишига олиб келади.

Фаробий ўзининг «Ақл тўғрисида»ги рисоласида ўзида куйидаги ўн икки хислатни шакллантира олган кишигина ақлли ва ахлоқли бўла олади, деб қайд этади бу ўн икки хислатни мазкур диссертациянинг 6-иловасида келтирамиз.

Фаробий инсон учун хос бўлган бу ўн икки хислатни ўз асарида илмий-фалсафий жиҳатдан асослаб беради. Бу асар ёшларимизни ақлий тарбиялашда, айниқса ўзлигини англашда бебаҳо манба бўлиб ҳисобланади.

Инсоният пайдо бўлибдики, унда инсонлар ўзаро муносабатда бўладилар. Ана шу муносабатлар асосида инсоннинг онги ўсиб, ақли пешланиб боради. Яъни инсоний муносабатлар шундай жараёнки, унда инсонлар ўзаро мулоқатда бўлгани сари улар ўртасидаги ўхшашлик, умумийлик, уйғунлик каби сифатлар пайдо бўла бошлайди. Бундай сифатларнинг айримлари ўтмишимиздаги таълим-тарбия жараёнларида ҳам бўлган ва улар буюк олимлар, алломаларнинг рисола, ўғит ва насиҳатларида эсдалик сифатида бизгача етиб келган. Жумладан, «Авесто», «Қурони Карим», «Ҳадиси Шариф», «Қобуснома», «Сиёсатнома», «Темур тузуклари», «Бобурнома», «Ҳумоюннома», «Ҳукмдорга ўғитлар», «Саодатга элгувчи билим», «Маънавият юлдузлари», «Улуғбек хазинаси», «Зафарнома», «Фозил одамлар шаҳри», «Ҳамса» ва шу кабилар.

Миллий қадриятларимизни ўрганиш, таҳлил қилиш жамият тараққиёти учун жамиятда яшаётган инсонлар, улар ўртасидаги муносабатларни яхшилашда, яъни ақл билан иш кўришда катта аҳамият касб этади. Бу борада, айниқса Амир Темур бобомиз – буюк саркарда – у адолатни куч билан, кучни эса адолат билан уйғунлаштирди, унинг тамғасидаги нақшда «Рости-русти» деган битик борлиги, унинг маъноси эса «ҳақгўй бўлсанг, нажот топасан» каби кўрсатмали ўғитларнинг, шунингдек, одоб-ахлоқ, таълим-тарбия тўғрисидаги ўғитлари ўрта асрдаги энг ноёб рисола бўлиб, у рисоладаги панд-насиҳатлар замондошларининг диққатини жалб этган. Улар бугунги кунда ҳам ёшларимизга одоб-ахлоқ, таълим-тарбия ҳақида дарс бериш

жараёнларида ёшларимизга ақлий тарбия беришда катта ижобий таъсир кўрсатади.

Буюк соҳибқирон Амир Темур бобомиз бутун умри от устида ўтди, урсурлару курашларда ўтди. У уруш давомида яхшилик, эзгуликдан чекинмади, мардларни улуғлади, хоинларни ва золимларни кечирмади, улусга зулм қилувчи ҳукмдорларни аёвсиз жазолади, Ватан хоинларидан нафратланди. Ўткир нигоҳи ва теран ақли орқали у «узоқ»ни кўра билди, келажак ҳақида ўзининг мустақил, ишончли ва мукаммал фикрига эга бўлди.

Давлатимиз мустақилликка эришган ушбу кунларда улуғ бобокалонимиз Амир Темурнинг бой меросини ёш авлод онги ва қалбига сингдириш орқали уларнинг маънавий-илмий дунёқарашини кенгайтиришимизга шубҳа йўқ. Айниқса, «Темур тузуклари» (ёки «Амир Темур ўғитлари») рисоласида мадҳ этилган халқлар дўстлиги, тинч-тотув яшаш учун кураш, буюк бунёдкорлик ишлари, пирларини ва устозларини ҳурмат қилишлик, очиқ кўнгиллилик, саҳоватпешалик, бечораларга ёрдам кўлини чўзиш каби фазилатлар ҳамиша унинг асарини ўқиган кишига тетик руҳ ва қувват бахш этади. Умуман олганда, Амир Темурнинг ўзи шахс сифатида ақлда, одобда, ахлоқда, иймонда, эътиқодда, давлат бошқаришда, инсонларга муносабатда, буюк марказлашган давлат қуришда ва ҳоказо шу кабиларда юксакликка ҳамда мукаммалликка етишган сиймодир. Бунга ишонч ҳосил қилиш учун бобомизнинг ўзи томонидан яратилган одоб-ахлоққа оид дастурлар, панд-насихатларни, шунингдек, Соҳибқирон ҳақидаги тарихий асарларни ўқиш, ўрганиш кифоя.

«Тузукий Темурийлар», унинг ушбу тузукларида ўзи амал қилган ўн бир сифатни ёшларимиз онги ва қалбига сингдирсак, шунинг ўзи таълим-тарбия соҳасидаги ғояларни ёшларимизни тарбиялашда тадбиркор бўлишдан одамлар билан маслаҳатлашиб, нозик ва тарбия кўрган ақлли кишилар билан бирга келишиб, эътиқодли, иймонли қилиб тарбиялашда эътиборни кучайтирсак фойдадан холи бўлмайди.

Амир Темур ўзининг ўн бир сифатига ва давлат бошқарувида ўн икки нарсага умр бўйи риоя қилган. Шу туфайли эл хурматига, халқ эъзозига ва юксак бахтга сазовор бўлган. Инсонларга хурматни, меҳр-оқибат, сабр-каноат ва бурчга садоқат каби сифат фазилатларини ўзида пайдо қилишда ибрат-намуна бўла олган. Улар тўғрисида ушбу диссертациянинг 7-иловасида маълумот берилади.

Юқорида қайд этилган Абу Наср ал-Фаробий ва Соҳибқирон Амир Темурларнинг бой мероси талаба-ёшларимизга таълим-тарбия беришда мустаҳкам маънавий асос бўлади. Улар орқали ёшларнинг дунёқараши мунтазам равишда кенгайиб боради ва табиийки булар уларнинг ақлий тарбиясига ҳам ижобий таъсир кўрсатади. Ўтмишимиздан бу борадаги бой илмий-маънавий меросимизни хоҳлаганча топиш мумкин. Албатта ёшларга бериладиган ақлий тарбиянинг асосини улардаги шаклланган ақл ташкил этади.

Ақлнинг энг муҳим сифатлари: фикрнинг теранлиги, танқидийлиги, уйғунлиги, кенглиги, тезлиги, эркин ва мустаҳкамлиги. Булар асосида нарса ва ҳодисаларнинг рўй бериш ва ривожланиш ҳолатларини, яъни алоқа-муносабатларини илғаш ва қонуниятларни очиш имконияти яратилади.

Ақлнинг ривожланиши: кишиларнинг яшаш шароити (муҳит)га мос ҳолда ва таълим-тарбия жараёнида пайдо бўлиб, ривожланиб бораверди. Бу ривожланиш киши яшаётган жамият тараққиётига, яъни ўша жамият (оила, жамоа, давлат) менталитетига боғлиқ ҳолда пропорционал равишда давом этади.

Менталитет термини ва ўзбек халқи менталитети тўғрисида ҳамда уларнинг ёшларимиз дунёқарашини кенгайтиришидаги аҳамияти тўғрисидаги маълумотлар ушбу ишнинг 1.2.- қисмида берилган бўлиб, бундай маълумотлар ёшларимизга ақлий тарбия беришда ҳам бой маънавий асос ҳамдир.

Демак, ота-боболаримиз, узок ўтмишдаги авлод-аждодларимиз ҳам яхши ниятли, баркамолликни орзу қилган иймонли кишилар бўлиб, улар эзгулик, гўзаллик, поклик, илмли-билимли бўлишликларга интилиб яшаган эканлар.

Уларнинг асосий эзгу нияtlари узок умр кўриш, фаровон ҳаёт кечириш, яъни роҳат-фароғатда бахтли ва беармон яшаш ҳамда одамларга фақат яхшилик қилиш, бунёдкорлик ва яратувчилик фаолиятларини доимо ривожлантириб боришдан иборат бўлган. Бундай эзгу нияtlарни амалга ошириш учун эса илм, билим, ғоя, қараш, таълимот ва энг асосийси уларга мос ва хос илмли-ақлли шахслар керак бўлади ва улар жамиятнинг олға силжишига сезиларли таъсир кўрсатадилар.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

- 1.Абу Наср Фаробий. Фозил одамлар шахри. – Тошкент: Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти, 1993. – 224 б.
- 2.Абдурахмонов А. Саодатга элтувчи билим. – Тошкент: Мовароуннаҳр, 2002. – 720 б.
- 3.Глушков В.М. Основы безбумажной информатики. – Москва: Наука, 1987. – 552 с.
- 4.Ёқубов А. Сихат–саломатлик йили: мазмун ва моҳият. – Тошкент: 2005. – 23 б.
5. Камолова, Ш. Ў., & Мунарова, Р. Ў. (2010). Уровни совершенство личности. *Исследователь научный журнал.–Қозоғистон*, 5(49), 100-105.
- 6.Kamolova, S. (2020). ТАЛАБАЛАР ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШИНИ ЮКСАЛТИРИШНИНГ АХБОРТЛИ-ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ. *Scienceweb academic papers collection*.
- 7.Kamolova, S. (2021). УМУМИНСОНИЙ КАДРИЯТЛАР АСОСИДА ТАЛАБАЛАР ДУНЁҚАРАШИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ УЗЛУКСИЗЛИГИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (1).

- 8.Kamolova, S. (2021). ТАЛИМ ЖАРАЁНИДА ИНТЕРФАОЛ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АФЗАЛИКЛАРИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (2).
- 9.Kamolova, S. (2022). ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ИНТЕРФАОЛ УҚИТИШ УСУЛЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(2)
- 10.Kamolova, S. (2022). АМИР ТЕМУР ҚАРАШЛАРИДАГИ ПСИХОЛОГИК ҒОЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(2).
- 11.Kamolova, S. (2022). АБУ РАЙХОН БЕРУНИЙНИНГ МАЪНАВИЙ СОҒЛОМ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШ ҒОЯСИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(2).
- 12.Kamolova, S. (2022). БОҒ’СНА YOSHIDAGI BOLALARDA QOBILIYAT XUSUSIYATLARINI RIVOJLANTIRISH BUGUNNING MAVZUSI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(4).
- 13.Kamolova, S. (2022). АБУ АЛИ ИБН СИНОНИНГ АХЛОҚ ҲАҚИДАГИ ҚАРАШЛАРИНИНГ БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАР ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШИ ШАКЛАНИШИДАГИ АҲАМИЯТИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(4).
- 14.Kamolova, S., & Amanxonova, Y. (2022). О ‘QUVCHILAR TAFAKKUR JARAYONLARINI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK TECHNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(6).
- 15.Kamolova, S., & Maxmudova, A. (2023). OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA PEDAGOGIK KADRLARNI TAYYORLASHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 3(1).

16. Kamolova, S. (2022). MAKTABGACHA YOSHIDAGI BOLALARDA IJODIY QOBILIYAT XUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(4).
17. Kamolova, S. (2022). BILIMLI YOSHLAR, TARBIYA ISHI, TASHKILOT VA PSIXOLOGIK ASOSLAR. *Pedagogik-psixologik va zamonaviy ta'lim jurnali*, 2 (2).
18. Яхшиева, М. Ш., Камолова, Ш., Эшонкулов, Э. С., Жумартова, У. У., & Уразолиев, Х. А. (2015). Формирование научного мировоззрения студентов. In *Актуальные задачи педагогики* (pp. 184-186).
19. П. Уришева. (2022). ЁШЛАРНИ МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР РУҲИДА ТАРБИЯЛАШНИНГ АҲАМИЯТИ. EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, PHILOSOPHY AND CULTURE, 2(12), 191–195. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7339064>
20. Ҳайдарбек Ҳамдамов. (2022). ХУШҲОЛЛИКНИНГ ТУЗИЛИШИ ВА АҲАМИЯТИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH, 2(12), 533–538. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7337673>
21. Ахмедова Насиба Ачиловна. (2022). КИЧИК МАКТАБ ЁШИДАГИ ЎҚУВЧИЛАРДА ИЖТИМОЙ КОМПЕТЕНТЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИМКОНИЯТЛАРИ. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH, 2(12), 529–532. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7337671>
22. Камолова Шириной Усаровна. (2022). ТАЛАБАЛАР ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH, 2(12), 518–523. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7337655>
23. Ш.Н. Камолова. (2022). ФАРОБИЙНИНГ ЭКОЛОГИК ҚАРАШЛАРИ АСОСИДА ЎҚУВЧИЛАРДА ЭКОЛОГИК МАДАНИЯТНИ

ШАКЛЛАНТИРИШ. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH, 2(12), 563–567. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7337712>

24. Яхшиева, М. Ш., Камолова, Ш., Эшонкулов, Э. С., Жумартова, У. У., & Уразолиев, Х. А. (2015). Формирование научного мировоззрения студентов. In *Актуальные задачи педагогики* (pp. 184-186).

25. Kamolova, S. (2022). АБУ РАЙХОН БЕРУНИЙНИНГ МАЪНАВИЙ СОҒЛОМ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШ ҒОЯСИ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5568>

26. Kamolova, S. (2022). АМИР ТЕМУР ҚАРАШЛАРИДАГИ ПСИХОЛОГИК ҒОЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ . Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5569>

27. Kamolova, S. (2022). ЁШ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДА ТАРБИЯВИЙ ИШЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ПСИХОЛОГИК АСОСЛАРИ . Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5571>

28. Kamolova, S. U., Shakarbaeva, S. A., Yuldashev, S. A., & Ochilov, C. Q. (2020). The Essence Of The Content Of Enriching The Scientific Outlook Of Future Teachers. *Essence*, 29(8), 3593-3598.

29. Kamolova, Shirin Usarovna, & O'Skanov, Mirsaid (2022). BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH JIHATLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (2), 676-681.

30. Kamolova, Shirin Usarovna, & Axmedova, Fotima Xurramovna (2022). SOG'LOM SHAXS HAYOTIDA PSIXOLOGIK XIZMATNING O'RNI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (2), 630-636.

31. Norbekova, B. S. (2016). YOSH VA O'TISH DAVRI XUSUSIYATLARINING PEDAGOGIK QAROVSIZ O'SMIRLAR KELIB

CHIQUISHIGA TA'SIRI. The edition is included into Russian Science Citation Index., 77.

32.Норбекова, Б. 2021. Духовное воспитание - как основа психологического воспитания. *Общество и инновации*. 2, 10/S (ноя. 2021), 105–109. DOI:<https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss10/S-pp105-109>.

33.Shavkatovna, N. B. (2022). AXBOROT TEXNOLOGIYALARI BILAN ISHLOVCHI SHAXSLARNING PSIXOLOGIK XOLATINING PATOLOGIYASI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 658-662.

34.Norbekova, B. (2022). O‘roqboyeva M. Maktabgacha ta ‘limda psixologik xizmatni tashkil etishning o‘ziga xos jihatlari. *Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollari*, 1(1), 481-483.

35.Norbekova, B. (2021). Socio-Psychological Characteristics of National Character. *EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR)-Peer Reviewed*, 7(1).

36.Норбекова, Б. 2021. Духовное воспитание - как основа психологического воспитания. *Общество и инновации*. 2, 10/S (ноя. 2021), 105–109.

37.Норбекова, Б. (2021). Духовно-нравственный образ семьи. *Общество и инновации*, 2(2/S), 123-128.

38.NORBEKOVA, B. (2021). Жамият ва инновациялар–Общество и инновации–Society and innovations.

39.Норбекова, Б. (2020). МИЛЛИЙ ХАРАКТЕР ШАКЛЛАНИШИНИНГ ИЖТИМОЙ-ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ. *Научно-просветительский журнал "Наставник"*.

40. Jabborov, X., & Eshmuradov, O. (2023). ШАРҚ МУТАФАККИРЛАРИ ИШЛАРИДА МИЛЛИЙ ТАРБИЯ МАСАЛАСИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 3(2). извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8394>

42. Abdullayeva, S., & Eshmuradov, O. (2023). ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ САМООПРЕДЕЛЕНИЕ И ВЫБОР ПРОФЕССИИ УЧАЩИМИСЯ В ПСИХОЛОГИЧЕСКОМ ЗНАНИИ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 3(2). извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8395>
43. Eshmurodov, O. (2022). ОИЛА МУСТАҲКАМЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ИЖТИМОЙ-ПСИХОЛОГИК ОМИЛЛАРИ.
44. Ахмедова Насиба Ачиловна, СОҒЛОМ МУҲИТ –СОҒЛОМ ОИЛА ТАЯНЧИ. <https://history.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/2966/1982>
45. Shirin Kamolova, [ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В ОБРАЗОВАНИИ ЯВЛЯЕТСЯ ТРЕБОВАНИЕМ СЕГОДНЯШНЕГО ДНЯ](#), Журнал Педагогики и психологии в современном образовании: № 2 (2021): Журнал педагогики и психологии в современном образовании
46. Shirin Kamolova, [IMPLEMENTATION OF PEDAGOGICAL ETHICS IN FUTURE TEACHERS](#), Журнал Педагогики и психологии в современном образовании: № 3 (2021): Zamonaviy ta'limda Pedagogika va psixologiya fanlari
47. Shirin Kamolova, [АВЕСТОДА АХЛОҚИЙ ИДЕАЛ ВА УНИНГ ИЖТИМОЙ- ПСИХОЛОГИК КЎРИНИШЛАРИ](#), Журнал Педагогики и психологии в современном образовании: № 3 (2021): Zamonaviy ta'limda Pedagogika va psixologiya fanlari
48. Achilovna, A. N., & ugli, K. S. F. (2022). Information Technologu in the Professional Development of Modem Teachers. International Journal of Discoveries and Innovations in Applied Sciences, 2(2), 73–77. Retrieved from <https://openaccessjournals.eu/index.php/ijdias/article/view/1054>
49. Axmedova, N. (2022). ВО’ЛАЖАК ТАРБИЯЧИЛАРДА СОҒ’ЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИ ВА МАДАНИЙ ГИГИЕНИК КОНИКМАЛАР КОМПИТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАСHTИРИШ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(7). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5767>